

Overzicht van bijstellingen op de ramingen van de economische groei in 2012

Actualisering van de uitkomsten van eerder gepubliceerde ramingen is noodzakelijk, omdat na verloop van tijd de kwaliteit van de broninformatie verbetert, onder meer door een toename van de respons van de berichtgevers en het beschikbaar komen van nieuw bronmateriaal.

In dit overzicht worden de bijstellingen geschetst voor de jaar-op-jaar-ontwikkelingen van de economische groei in 2012.

I Kwartaalramingen van de economische groei

Economische groei eerste kwartaal 2012

Eerste raming, 15-5-2012: - 1,1 procent

Tweede raming, 26-6-2012: -0,8 procent

Bijstelling bbp-raming: +0,3 procentpunt

Toelichting: De tweede raming van de economische groei in het eerste kwartaal van 2012 kwam uit op -0,8 procent. Ten opzichte van de eerste raming is de bbp-groei bij de tweede raming met 0,3 procentpunt opwaarts bijgesteld.

Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- Inzet van geactualiseerde of nieuwe broninformatie heeft geleid tot een iets hogere groei van de productie van de landbouw, de groot- en detailhandel, de informatie- en communicatiebedrijven, de zorg en de bouwnijverheid.
- Inzet van nieuwe broninformatie heeft geleid tot een minder grote krimp van de consumptieve bestedingen door huishoudens.
- Het hoger geraamde intermediaire verbruik door de overheid als gevolg van het verwerken van broninformatie die bij de eerdere raming nog niet beschikbaar was, is de belangrijkste verklaring voor de opwaartse bijstelling van de overheidsconsumptie.
- De investeringen zijn neerwaarts aangepast als gevolg van nieuwe cijfers over de productie en invoer van een aantal investeringsgoederen.
- Als gevolg van de herziene registratiewijze van de invoer en uitvoer van ruwe olie (van invoer en wederuitvoer naar doorvoer) zijn de groeicijfers van zowel de invoer als de uitvoer van goederen neerwaarts aangepast. Daarnaast valt het handelssaldo goederen door een bijgewerkte versie van de basisgegevens van de buitenlandse handel iets hoger uit.
- Inzet van broninformatie die bij de eerste raming niet beschikbaar was, heeft geleid tot een opwaartse aanpassing van de invoer en uitvoer van diensten. Het saldo diensten valt hierdoor lager uit.

*Derde raming, 29-3-2013: -0,8 procent
Bijstelling bbp-raming: 0,0 procentpunt*

Toelichting: De derde raming van de economische groei in het eerste kwartaal van 2012 kwam uit op -0,8 procent. Ten opzichte van de tweede raming is de bbp-groei bij de derde raming ongewijzigd gebleven.

*Vierde raming, 25-6-2013: -1,1 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,3 procentpunt*

Toelichting: Ten opzichte van de derde raming is de bbp-groei bij de vierde raming met 0,3 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar -1,1 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de (gereviseerde) jaarcijfers van de nationale rekeningen (voorlopige jaarraming, zie paragraaf II).

*Vijfde raming, 25-6-2014: -1,5 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,4 procentpunt*

Toelichting: Ten opzichte van de vierde raming is de bbp-groei bij de vijfde raming met 0,4 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar -1,5 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de (gereviseerde) jaarcijfers van de nationale rekeningen (nader voorlopige jaarraming, zie paragraaf II).

*Zesde raming, 24-6-2015: -1,2 procent
Bijstelling bbp-raming: +0,3 procentpunt*

Toelichting: Ten opzichte van de vijfde raming is de bbp-groei bij de zesde raming met 0,3 procentpunt opwaarts bijgesteld naar -1,2 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de (gereviseerde) jaarcijfers van de nationale rekeningen (definitieve jaarraming, zie paragraaf II).

Economische groei tweede kwartaal 2012

*Eerste raming, 14-8-2012: - 0,5 procent
Tweede raming, 24-9-2012: -0,4 procent
Bijstelling bbp-raming: +0,1 procentpunt*

Toelichting: De tweede raming van de economische groei in het tweede kwartaal van 2012 kwam uit op -0,4 procent. Ten opzichte van de eerste raming is de bbp-groei bij de tweede raming met 0,1 procentpunt opwaarts bijgesteld.

Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- Aan de productiekant heeft de inzet van geactualiseerde of nieuwe broninformatie geleid tot relatief geringe aanpassingen. De toegevoegde waarde van de bouwnijverheid, de handel en reparatie en het vervoer is licht naar boven bijgesteld, terwijl de toegevoegde waarde van de financiële instellingen en de bedrijfstak informatie en communicatie iets neerwaarts is aangepast.
- Het handelssaldo goederen en diensten is opwaarts bijgesteld als resultaat van diverse aanpassingen op de onderliggende goederen en diensten. Deze aanpassingen zijn het gevolg van enerzijds een bijgewerkte versie van de basisgegevens van de buitenlandse handel in goederen en anderzijds de inzet van broninformatie over de buitenlandse handel in diensten, die bij de eerste raming niet beschikbaar was.
- Inzet van broninformatie over de uitgaven van Rijk en Gemeenten die bij de eerste raming niet beschikbaar was, heeft geleid tot een neerwaartse bijstelling van de groei van de overheidsconsumptie.

Derde raming, 29-3-2013: -0,4 procent
Bijstelling bbp-raming: 0,0 procentpunt

Toelichting: De derde raming van de economische groei in het tweede kwartaal van 2012 kwam uit op -0,4 procent. Ten opzichte van de tweede raming is de bbp-groei bij de derde raming ongewijzigd gebleven.

Vierde raming, 25-6-2013: -0,7 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,3 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de derde raming is de bbp-groei bij de vierde raming met 0,3 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar -0,7 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de jaarcijfers van de nationale rekeningen (voorlopige jaarraming, zie paragraaf II).

Vijfde raming, 25-6-2014: -1,2 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,5 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de vierde raming is de bbp-groei bij de vijfde raming met 0,5 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar -1,2 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de (gereviseerde) jaarcijfers van de nationale rekeningen (nader voorlopige jaarraming, zie paragraaf II).

Zesde raming, 24-6-2015: -0,6 procent
Bijstelling bbp-raming: +0,6 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de vijfde raming is de bbp-groei bij de zesde raming met 0,6 procentpunt opwaarts bijgesteld naar -0,6 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de (gereviseerde) jaarcijfers van de nationale rekeningen (definitieve jaarraming, zie paragraaf II).

Economische groei derde kwartaal 2012

Eerste raming, 15-11-2012: - 1,6 procent

Tweede raming, 21-12-2012: -1,5 procent

Bijstelling bbp-raming: +0,1 procentpunt

Toelichting: De tweede raming van de economische groei in het derde kwartaal van 2012 kwam uit op -1,5 procent. Ten opzichte van de eerste raming is de bbp-groei bij de tweede raming met 0,1 procentpunt opwaarts bijgesteld.

Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- Aan de productiekant heeft de inzet van geactualiseerde broninformatie geleid tot lichte aanpassingen. De toegevoegde waarde van de groot- en detailhandel en de bouwnijverheid is licht naar boven bijgesteld, terwijl de toegevoegde waarde van de financiële instellingen neerwaarts is aangepast.
- Inzet van nieuwe broninformatie heeft geleid tot een minder grote krimp van de consumptieve bestedingen door huishoudens en door de overheid.
- De investeringen zijn opwaarts aangepast als gevolg van nieuwe cijfers over de productie van bouwgerelateerde investeringsgoederen.
- Het handelssaldo goederen en diensten is neerwaarts bijgesteld als gevolg geactualiseerde broninformatie over de buitenlandse handel in goederen en door de inzet van broninformatie over de buitenlandse handel in diensten, die bij de eerste raming niet beschikbaar was.

Derde raming, 29-3-2013: -1,4 procent

Bijstelling bbp-raming: +0,1 procentpunt

Toelichting: De derde raming van de economische groei in het derde kwartaal van 2012 kwam uit op -1,4 procent. Ten opzichte van de tweede raming is de bbp-groei bij de derde raming met 0,1 procentpunt opwaarts bijgesteld.

Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- Door een actualisatie van de brongegevens van de buitenlandse handel is het handelssaldo goederen neerwaarts en het saldo diensten opwaarts aangepast.
- Verwerking van nieuwe en geactualiseerde broninformatie heeft geleid tot een lagere (collectieve) overheidsconsumptie.

Vierde raming, 25-6-2013: -1,7 procent

Bijstelling bbp-raming: -0,3 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de derde raming is de bbp-groei bij de vierde raming met 0,3 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar -1,7 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de jaarcijfers van de nationale rekeningen (voorlopige jaarraming, zie paragraaf II).

*Vijfde raming, 25-6-2014: -1,9 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,2 procentpunt*

Toelichting: Ten opzichte van de vierde raming is de bbp-groei bij de vijfde raming met 0,2 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar -1,9 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de (gereviseerde) jaarcijfers van de nationale rekeningen (nader voorlopige jaarraming, zie paragraaf II).

*Zesde raming, 24-6-2015: -1,3 procent
Bijstelling bbp-raming: +0,6 procentpunt*

Toelichting: Ten opzichte van de vijfde raming is de bbp-groei bij de zesde raming met 0,6 procentpunt opwaarts bijgesteld naar -1,3 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de (gereviseerde) jaarcijfers van de nationale rekeningen (definitieve jaarraming, zie paragraaf II).

Economische groei vierde kwartaal 2012

*Eerste raming, 14-2-2013: - 0,9 procent
Tweede raming, 29-3-2013: -1,2 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,3 procentpunt*

Toelichting: De tweede raming van de economische groei in het vierde kwartaal van 2012 kwam uit op -1,2 procent. Ten opzichte van de eerste raming is de bbp-groei bij de tweede raming met 0,3 procentpunt neerwaarts bijgesteld.

Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- Verwerking van nieuwe broninformatie heeft aan de productiekant geleid tot merendeels neerwaartse aanpassingen, zoals bij de delfstoffenwinning, de computerservice- en uitzendbureaus.
- De gezinsconsumptie is per saldo lager dan eerder geraamd. De grootste bijstelling op de onderliggende goederen en diensten heeft betrekking op het internationale reisverkeer.
- De overheidsconsumptie is lager dan eerder geraamd. De belangrijkste actualisering van de broninformatie betreft de neerwaarts bijgestelde uitgaven door de gemeenten.
- Het handelssaldo goederen is neerwaarts aangepast door de inzet van nieuw bronmateriaal. In het bijzonder is de invoer van aardolieproducten opwaarts aangepast.

- Verwerking van nieuw en geactualiseerd bronmateriaal heeft geleid tot een hoger handelssaldo diensten.

Derde raming, 25-6-2013: -1,5 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,3 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de tweede raming is de bbp-groei bij de derde raming met 0,3 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar -1,5 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de jaarcijfers van de nationale rekeningen (voorlopige jaarraming, zie paragraaf II).

Vierde raming, 25-6-2014: -1,7 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,2 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de derde raming is de bbp-groei bij de vierde raming met 0,2 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar -1,7 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de (gereviseerde) jaarcijfers van de nationale rekeningen (nader voorlopige jaarraming, zie paragraaf II).

Vijfde raming, 24-6-2015: -1,1 procent
Bijstelling bbp-raming: +0,6 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de vierde raming is de bbp-groei bij de vijfde raming met 0,6 procentpunt opwaarts bijgesteld naar -1,1 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de (gereviseerde) jaarcijfers van de nationale rekeningen (definitieve jaarraming, zie paragraaf II).

II Jaarramingen van de economische groei

Economische groei 2012

Eerste raming, 14-02-2013: -0,9 procent
Tweede raming, 29-3-2013: -1,0 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,1 procentpunt

Toelichting: bij de publicatie van de tweede raming van het vierde kwartaal wordt de tweede jaarraming gemaakt op basis van de kwartaalramingen. Deze tweede raming van de economische groei voor 2012 komt uit op -1,0 procent. Ten opzichte van de eerste raming is de bbp-groei bij de tweede raming met 0,1 procentpunt neerwaarts bijgesteld.

Derde raming, 25-6-2013: -1,2 procent
Bijstelling bbp-raming: - 0,2 procentpunt

Toelichting: Op basis van additionele (jaar)gegevens komt de economische groei volgens de *voorlopige jaarraming* van de nationale rekeningen 0,2 procentpunt lager uit dan de vorige raming over 2012. Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- Verwerking van nieuw bronmateriaal heeft geleid tot overwegend negatieve bijstellingen bij de bedrijfstakken. De grootste bijstellingen hebben betrekking op de zorg, de overheid, de financiële instellingen en de industrie.
- De gezinsconsumptie is lager dan eerder geraamd. De belangrijkste neerwaartse (volume)bijstellingen betreffen de consumptie van bank- en zorgdiensten.
- De overheidsconsumptie is neerwaarts bijgesteld door een lagere productie van de overheid en de zorg dan eerder was geraamd.
- De investeringen zijn opwaarts aangepast, wat vrijwel volledig wordt verklaard door aanpassingen bij de btw.
- Het handelssaldo goederen is neerwaarts bijgesteld als resultaat van diverse aanpassingen op de onderliggende goederen, De grootste aanpassing is doorgevoerd op aardolieproducten.

Vierde raming, 25-6-2014: -1,6 procent

Bijstelling bbp-raming: - 0,4 procentpunt

Toelichting: De economische groei volgens de *nader voorlopige jaarraming* van de nationale rekeningen komt 0,4 procentpunt lager uit dan de vorige raming over 2012. De oorzaak van deze bijstelling is tweeledig.

In de eerste plaats is een revisie van de nationale rekeningen uitgevoerd met als basisjaar 2010. Dat betekent dat concepten en definities van het systeem zijn aangepast conform de nieuwe internationale afspraken over het samenstellen van economische cijfers (ESA 2010). Daarnaast zijn methodologische veranderingen doorgevoerd, heeft er een herijking op de niveaus van bestaande bronstatistieken plaatsgevonden en zijn nieuwe bronnen volledig verwerkt in de nationale rekeningen. Dit heeft gevolgen voor de niveaus en ontwikkeling van de onderliggende variabelen en daarmee voor het bbp. Omdat in deze rapportage uitsluitend bijstellingen worden vermeld die van invloed zijn op de bbp-groei wordt hier als toelichting een voorbeeld gegeven van een aan de revisie gerelateerde bijstelling. Dit voorbeeld heeft betrekking op de aanpassing van concepten en definities van de investeringen. Vanaf 2010 zijn er nieuwe activumtypes bijgekomen zoals research en development (r&d) en wapensystemen. Zo worden uitgaven aan r&d nu als investeringen geboekt in plaats van lopende kosten (intermediair verbruik). Genoemde wijzigingen hebben geleid tot een bijstelling van zowel het niveau als de groei van de investeringen.

Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- Inzet van de investeringsenquête, die bij de voorlopige raming niet beschikbaar was, heeft geleid tot een neerwaartse bijstelling van de investeringen, met name de bouwinvesteringen en machines.
- De neerwaartse bijstelling op de overheidsconsumptie komt volledig voor rekening van de consumptie in natura. Deze bijstelling is het gevolg van het beschikbaar komen van nieuwe broninformatie en een nieuwe berekeningsmethode na revisie.
- Conceptuele wijzigingen en de inzet van een bijgewerkte versie van de basisgegevens van de buitenlandse handel hebben geleid tot een hoger handelssaldo goederen en een lager handelssaldo diensten.
- De voorraadvorming is neerwaarts bijgesteld, hetgeen grotendeels voor rekening komt van aardolie.
- Herijking op bestaande bronnen en inzet van nieuwe bronnen hebben geleid tot opwaartse bijstellingen van de groeicijfers van de voedingsmiddelenindustrie, de overheid en het onderwijs. De chemische industrie, de detailhandel, onroerend goed en vooral de zorg kenden neerwaartse bijstellingen.

Vijfde raming, 24-6-2015: -1,1 procent

Bijstelling bbp-raming: + 0,5 procentpunt

Toelichting: De economische groei volgens de *definitieve jaarraming* van de nationale rekeningen komt 0,5 procentpunt hoger uit dan de vorige raming over 2012.

Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- Inzet van nieuwe bronnen heeft geleid tot positieve bijstellingen van de productie van de voedingsmiddelenindustrie, de groot- en detailhandel, de IT-bedrijven, de exploitatie van onroerend goed en de zakelijke dienstverlening. De machine-industrie, de autohandel en de banken kennen juist een negatieve bijstelling van de productie.
- Door inzet van nieuwe of verbeterde informatie valt het handelssaldo van zowel goederen als diensten hoger uit.
- Door de inzet van actuelere cijfers is de consumptie van zowel de gezinnen als de overheid opwaarts bijgesteld. De investeringen en de verandering in voorraden zijn daarentegen neerwaarts bijgesteld.